

JORDI CORNUDELLA

«Encara hi ha molt de Ferrater en la poesia que s'escriu avui»

El poeta i editor Jordi Cornudella (Barcelona, 1962) és el comissari de l'Any Ferrater. Estudia i edita la poesia de Ferrater des dels anys vuitanta: des de 'Vers i prosa' (Tres i Quatre, 1988) fins al 'Curs de Literatura Catalana Contemporània' (Empúries, 2019) passant per 'Les dones i els dies' (Ed. 62, 2018). L'ha biografiat ('Album Ferrater', amb Núria Perpinyà, a Quaderns Crema, 1992) i n'és també marmessor del seu llegat.

Fotografies de Jordi Play / [instagram.com/jordiplay](https://www.instagram.com/jordiplay)

Ferrater va escriure **"Quan escric una poesia, l'única cosa que m'ocupa i em costa és de definir ben bé la meva actitud moral, o sigui la distància que hi ha entre el sentiment que la poesia exposa i el que en podríem dir el centre de la meva imaginació". Com s'ha d'interpretar?**

—Des de fa molts anys s'etiqueta Ferrater com un poeta de l'experiència. Abans, als seixanta, se li deia poeta del realisme moral. En realitat el que em sembla que vol expressar amb aquestes paraules és que ell vol, en certa manera, reflexionar sobre una experiència que, tal com és viscuda —ingènuaament, espontàniament, en el moment que és viscuda— desapareix, perquè automàticament queda suplerta —per dir-ho així— per la idea que ens fem de l'experiència, per la racionalització que en fem, per les paraules que hi superposem. Els seus poemes són intents d'establir un altre pont a les experiències viscudes des d'unes altres paraules, de manera que el lector —a través d'aquestes paraules— pu-

gui accedir a una experiència —la que tens com a lector— que equivalgui a l'experiència primera que ell havia tingut.

—On radica la potència de la poesia de Ferrater?

—Crec que és més o menys acceptat que Ferrater fa una irrupció en la poesia catalana dels anys seixanta que suposa una esbandida molt grossa i la fa sobretot per dues raons: la primera és que, davant de la llengua poètica imperant, que era la de tradició simbolista i postsimbolista que venia del noucentisme en què tot eren "flaires" i tot era "ufanós", ell fa servir una llengua que és molt semblant a una llengua oral —la de Reus i la de Barcelona. Semblant no vol dir igual, perquè també fa servir paraules estranyes, però fa servir moltes paraules que són volgudament antipoètiques; fa servir "mançana" per dir illa de cases; fa servir "acera"; fa servir "súbit" per dir 'sobtat' o 'sobtós', que eren paraules vulgars i no admeses pel diccionari. La segona raó, possiblement més important que aquesta, són els temes de la poesia de Ferrater.

—No són els de sempre?

—No són necessàriament poètics, com fets de la vida quotidiana i, a partir del segon llibre, el món d'un erotisme molt explícit. La gent folia i això forma part de la vida habitual. I parlar-ne està bé.

El canvi de registre de la llengua —i l'acostament a la llengua parlada i dels ritmes de la llengua oral, per un costat, i per un altre cantó la renovació temàtica van fer que la poesia de Ferrater, a pesar de ser difícil, enlluernés molta gent.

De fet, hi ha una conseqüència molt directa que és palpable en els dietaris de Joan Fuster. En el dietari, no sé si del 67 o 68, que recupera →

—Sí, molt aviat. Tots els seus poemes, excepte dos o tres, estan escrits entre la primavera del 1958 i el desembre del 1963. Això em sembla que diu molt a favor d'ell. La maquineta de fer versos la tenia molt ben engreixada, però la idea de repetir-se, de perpetuar-se fent el mateix, no la tenia. Simplement, un dia va pensar que tot el que volia dir en poesia ja ho havia dit i no tenia sentit continuar fent-ne. És una manera diferent de ser poeta de la manera que van tenir Josep Carner, Jacint Verdaguer o Carles Riba o J. V. Foix, tot i que aquest últim també ho va deixar —la diferència és que ja era gran. Però Ferrater ho va fer d'aquesta manera i crec que és una de les lliçons bones que ens ha donat. Potser no cal fer quinze llibres de poesia, si n'hi ha prou amb tres.

—**Quins poetes catalans han estat influïts per Ferrater?**

—Crec que tots. Sembla que hi ha un abans i un després de Ferrater en la llengua poètica catalana, si és que llengua poètica vol dir alguna cosa —però em sembla que sí. L'idioma amb què els poetes compten per fer poesia —sempre n'hi ha que van molt a la seva— canvia després de Ferrater: no donar tant de pes a les sonoritats mel·líflues ni al lèxic ni al ritme del vers sinó anar directament als ritmes de la llengua oral i a l'expressió directa, que té la poesia medieval a diferència de la renaixentista. Això impregna la llengua poètica catalana, i tots els poetes que venen després en certa manera ho adopten. Per exemple, la poesia de Joan Vinyoli, que era més gran que Ferrater —i eren amics— queda molt influïda per Ferrater. El Vinyoli fins a *Realitats* (1963) és un Vinyoli i, a partir del 1970 (*Tot és ara i res*) és un altre. Sona diferent. I sembla més al so nou que incorpora Ferrater.

→

→ Jo crec que en la generació immediatament posterior a la de Ferrater, dins la qual hi havia els seus alumnes, hi trobem autors que tenen influència directa i altres que no. Però en la següent, tots. Les generacions després de la primera van rebre més l'impacte de Ferrater. Hi ha una cosa molt clara: *Les dones i els dies*, el recull de la seva poesia, surt el 1968 i se'n degueren fer 2.000 exemplars. Aquest llibre no es reedita fins al desembre del 1974, dos anys després de la seva mort. Durant aquells primers sis anys va arribar a bastanta gent però no a moltíssima. A partir que el llibre es publica a la MOLC (Millors Obres de la Literatura Catalana) a finals dels setanta, les vendes no van parar de disparar-se, la qual cosa vol dir que potser se'n van vendre 40.000 o 50.000 exemplars o més. Els poetes que el van llegir amb vint anys, quan Ferrater publica, potser ja són poetes fets i no hi ha influència, però aquells que, quan tenien dotze o tretze anys, tenen el llibre a la biblioteca de casa, allò ja t'agafa de ben petit.

Per tant, crec que en els de la meva generació, els nascuts als seixanta, ja és molt visible la influència, i en les generacions de després també. Crec que hi ha molt de Ferrater encara a la poesia que s'escriu avui.

—Va escriure poc però va traduir moltíssim. Per què?

—Ferrater ve d'una família que s'arruïna. El seu pare se suïcida el 1951. Des d'aquell moment, ell s'ha de guanyar la vida, té 29 anys i decideix que es pot dedicar a la traducció. Eren els anys cinquanta i l'opció era la traducció al castellà: tradueix novel·la policíaca i molt assaig i molta novel·la durant molt de temps. Era una forma de guanyar-se un sou o un sobresou, perquè molt aviat també va començar a treballar fent informes editorials o assessorament editorial. Les traduccions les feia per necessitat de viure.

«Hi ha un abans i un després de Ferrater en la llengua poètica catalana»

L'apassionava Gombrowicz i per això aprèn més polonès i el tradueix. És capaç de traduir Söderberg del suec (*El doctor Glass*), perquè li agrada també. Això demostra també el seu interès per les llengües i per la literatura, encara que no

siguin el corrent central de la literatura sinó coses una mica marginals.

De traduccions literàries la més interessant és sens dubte la d'*El procés* de Kafka i ja és molt diferent d'altres traduccions; s'acosta més a la llengua natural que no a l'artificiosa del diccionari.

—Per què després es dedica a la crítica literària amb tant d'interès?

—Sempre li va interessar la literatura. La seva evolució intel·lectual és començar per estudiar matemàtiques; després va fer crítica d'art, a continuació poesia i finalment lingüística. Però des del començament, quan feia matemàtiques, fins al final, sempre va fer crítica literària. Perquè sempre va ser primordialment un lector. Les seves lliçons són al *Curs de Literatura Catalana Contemporània* (Empúries, 2019).

En aquest camp de la crítica literària hi ha dues coses que són importants: la seua capacitat de llegir a fons, és a dir, entendre el que llegeix, situar-ho i explicar-ho bé. Això li serveix per a autors catalans però també per a estrangers. Com a manera de guanyar-se el pa va fer molts articles d'enciclopèdia literària sobre autors anglesos, francesos, alemanys, etc. I en cada cas arriba a fons, te'n posa exemples, et diu quins són els millors poemes... A més té una cosa que, per als catalans, és molt important i és que sobretot a partir de les converses amb Carles Riba, primer, i amb J. V. Foix després, té un coneixement molt clar de com va anar el *cotarro* literari a Catalunya durant la primera meitat del segle XX —quan no hi era o era massa petit— i, a partir d'aquí va poder donar una explicació de l'evolució de la literatura contemporània catalana que és diferent

de la que ensenyaven a l'escola les velles escoles positivista (De Riquer i Comas) i de les noves promocions marxistes (Castellet i Molas). Tenia una visió diferent, més lligada als fets i a les lectures que no pas a les idees preconcebudes i la necessitat de posar-hi etiquetes.

—Vostè és també el comissari de l'Any Ferrater. Què en podem esperar?

—A diferència d'altres anys, que la preocupació de la Institució de les Lletres Catalanes i del Comissariat havia de ser incentivar que es fessin activitats al voltant d'aquell autor, en el cas de Ferrater no passa, perquè la quantitat d'activitats que s'organitzen a Reus i Sant Cugat (llocs de naixement i mort) és important i hi ha entitats que fa temps que hi treballen i aquest any simplement s'incrementen. Però ja fan moltes coses: jornades, grups de lectura, conferències, rutes, sortides, dramatitzacions, espectacles de dansa i de música, exposicions, etc. Per tant, el Comissariat ha de donar la màxima visibilitat possible perquè arriben al major nombre de gent possible i perquè les entitats privades que impulsen activitats (aquell grup de dansa que ha decidit fer un espectacle o aquell grup de teatre que ha decidit fer una obra...) tinguin un aparador perquè els ajuntaments d'aquí o d'allà els tinguin en compte.

—I la setmana passada va inaugurar l'any a Reus.

—Fem tres grans actes. L'acte inaugural va ser a Reus el 22 de febrer i l'acte de clausura serà a Sant Cugat. A banda, el 21 de març, Dia Mundial de la Poesia, hi haurà un acte central al CCCB i "Si puc", un poema de Ferrater, es traduirà a les 22 llengües més parlades a Catalunya, més el llatí, el grec i l'esperanto, i s'editarà en un fulletó amb una distribució àmplia.

Al marge d'aquests anys provem d'impulsar les coses que ens semblen que arriben més als viviers de possibles lectors de Ferrater, les biblioteques i els instituts de secundària i batxillerat. Hi haurà una exposició itinerant que voltarà per biblioteques i als instituts de secundària els oferim un documental i un material perquè els professors que vulguin puguin fer-lo servir.

Tampoc no oblidem que també és l'Any Joan Fuster i són dos autors que van nàixer el mateix any, van coincidir sovint i van viure junts el mateix moment cultural. A més, és més jove, però fa 25 anys que va morir Blai Bonet, que generacionalment, a les Illes, és equivalent a Fuster al País Valencià i Ferrater al Principat. Recordarem que la primera ressenya que es va publicar en un diari seriós sobre el primer llibre de Ferrater va ser de Joan Fuster a *Destino* el 1961. I, a sobre, en aquell article parlava també de Blai Bonet. Estem buscant la manera que aquest lligam ens permeti fer algunes activitats. ●